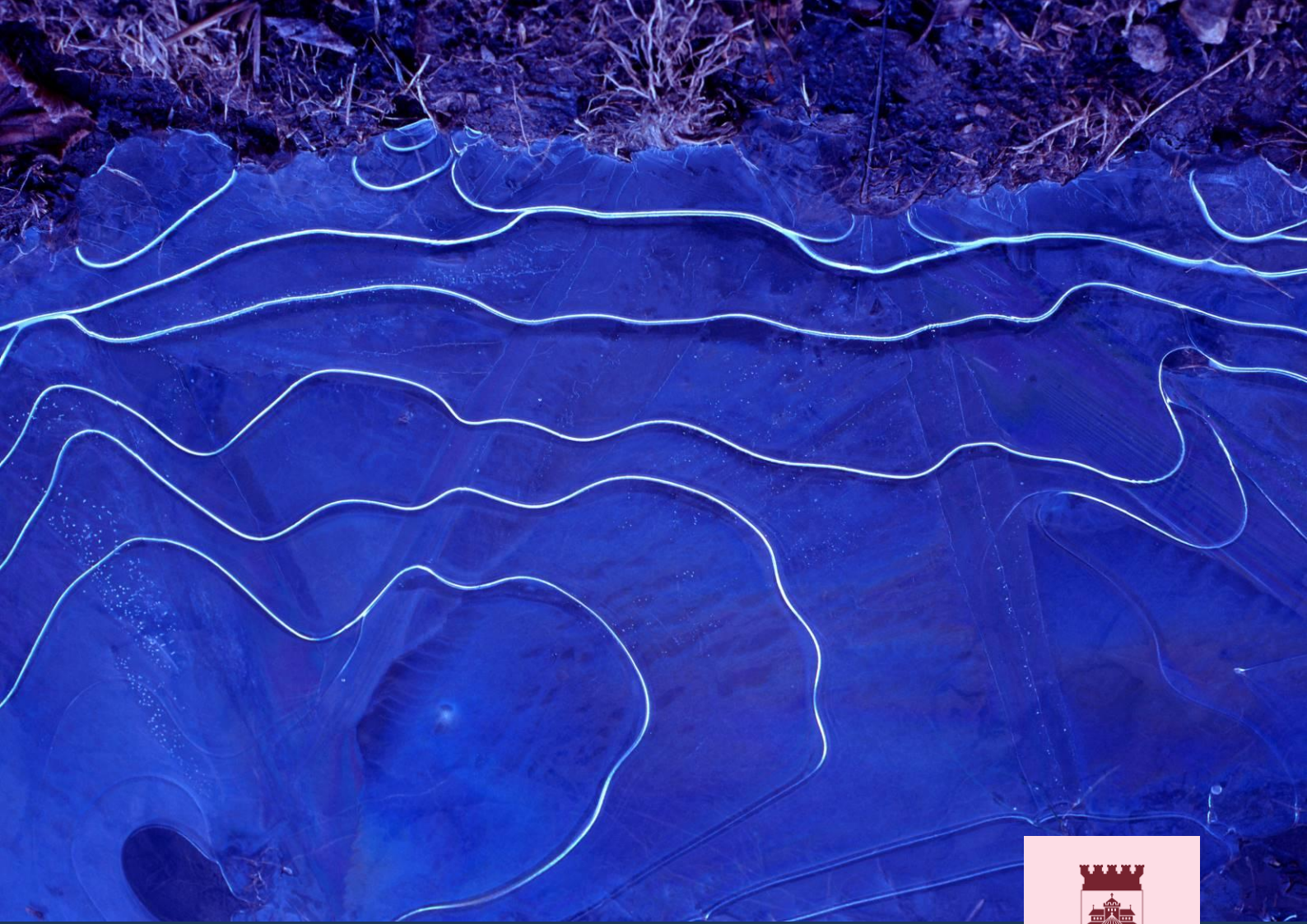

Övergripande plan för studie- och yrkesvägledning i Helsingborg stads grundskolor

Övergripande plan för studie- och yrkesvägledning- 2024

Framtagen av Skol- och fritidsförvaltningen i Helsingborgs stad Avd för gymnasieplanering, vägledning och forskning, SSA-enheten

Datum: 20241120

Diarienummer:

Författare: Marlene Klit Welin

Kontakt: marlene.klitwelin@helsingborg.se

Omslagsfoto: Fotografi av mönster på is

Fotograf: Arne Juhlin

Innehåll

1. Syfte	4
2. Styrdokument och tidigare forskning	4
3. Huvudmannens ansvar	5
4. Hela skolans uppdrag	6
4.1 Målkriterier	6
4.2 SSA-team (samverkan skola och arbetsliv) grundskolan	8
4.3 Skolans plan för studie- och yrkesvägledning	9
4.4 SYV-pilen	9
Undervisning	10
Samverkan skola och arbetsliv	11
SKAL- samverkan mellan skola och arbetsliv	12
PRAO	13
Lärande för hållbara framtidsval	13
Generella informationsinsatser inför val, ansökan och övergång till gymnasieskolan	13
5. Studie- och yrkesvägledares uppdrag	14
5.1 Uppdragsbeskrivning	15
5.2 Inför och vid övergångar	15
5.3 Vägledningssamtal	16
5.4 Årshjul	17
5.5 Studie- och yrkesvägledning och motivation	18
5.6 Arbetsgrupper och nätverk	18
6. Avslutning	18

1. Syfte

Studie- och yrkesvägledning i Helsingborgs stads skolor ska bidra till elevers ökade val- och handlingskompetens och måluppfyllelse. Syftet med den övergripande planen för studie- och yrkesvägledning är att styra, stödja och leda skolornas gemensamma arbete inom detta område. Målet med studie- och yrkesvägledning är att förbereda eleverna för en framtida arbetsmarknad, öka deras motivation för lärande samt hjälpa dem att göra välgrundade och hållbara val för framtiden. Planen ska säkerställa ett gemensamt förhållningssätt och en enhetlig syn på uppdraget, samtidigt som den ska säkerställa att alla elever får tillgång till likvärdig studie- och yrkesvägledning. Den bygger på identifierade framgångsfaktorer såsom förankring i styrkedjan, organisering för samarbete och kollegialt lärande samt systematisk samverkan mellan skola och arbetsliv.¹

2. Styrdokument och tidigare forskning

Arbetet med studie- och yrkesvägledning regleras av flera styrdokument, bland annat Skollagen, läroplanen för grundskolan, Skolverkets allmänna råd för studie- och yrkesvägledning samt Sveriges Vägledarförenings etiska riktlinjer.² Den övergripande planen för studie- och yrkesvägledning inom Helsingborgs stads skolor är en konkretisering av dessa nationella styrdokument och syftar till att omsätta dem i praktiken.

Samverkan mellan skola och arbetsliv är en central del av planen och bör inledas tidigt för att ge eleverna en kontinuerlig exponering för arbetslivet under hela deras utbildning. Detta stärker deras förmåga att fatta välgrundade beslut om sin framtid och bidrar till en djupare förståelse av arbetsmarknaden, en strategi som stöds både av forskning och internationella organisationer.³ Forskningen betonar vikten av en strukturerad, systematisk och sammanhållen studie- och yrkesvägledning. Den framhåller att aktiviteter kopplade till yrken och arbetsliv får större pedagogiskt värde när de integreras i ett sammanhang och knyts till elevernas läroprocesser. När skolan

¹ Sveriges Kommuner och Landsting. (2013). *Framtidsval och arbetsliv: Exempel från kommuners studie- och yrkesvägledning*. SKL

Statens offentliga utredningar (SOU). (2022). *I mål - vägar vidare för att fler unga ska nå målen med sin gymnasieutbildning* (SOU 2022:34). Stockholm: Fritzes.

Statens offentliga utredningar (SOU). (2019). *Framtidsval – karriärvägledning för individ och samhälle* (SOU 2019:4). Stockholm: Fritzes.

² Utbildningsdepartementet. (2010). *Skollagen (2010:800)*. Stockholm

Skolverket. (2019). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011* (reviderad upplaga). Stockholm: Skolverket.

Skolverket. (2013). *Allmänna råd med kommentarer om studie- och yrkesvägledning*. Stockholm: Skolverket.

Sveriges Vägledarförening. (2014). *Etiska riktlinjer för studie- och yrkesvägledare*. Stockholm: Sveriges Vägledarförening.

³ OECD. (2018). *Working it out: Career guidance and employer engagement*. Paris: OECD Publishing.

förbereder och efterarbetar dessa aktiviteter bidrar de i högre grad till elevernas lärande, jämfört med om de utförs isolerat.⁴

Forskningen visar också att individers tidiga karriärval i hög grad påverkas av faktorer som social bakgrund, genus och självuppfattning.⁵ Karriärvalen formas ofta genom kompromisser och begränsningar, där elevernas uppfattningar om vilka yrken som är möjliga påverkas av deras omgivning. Därför betonar forskare vikten av att ge elever tidiga och breda insikter i olika yrken för att vidga deras perspektiv och skapa bättre förutsättningar för informerade val. Detta kan ske genom exempelvis studiebesök, intervjuer och möten med förebilder från arbetslivet. De praktiska erfarenheter som samverkan mellan skola och arbetsliv medför är ovärderliga och kan inte ersättas enbart genom klassrumsundervisning.

Om aktiviteterna genomförs utifrån ett värdeskapande lärande får eleverna genom de praktiska och verklighetsanknutna aktiviteterna en möjlighet att bidra till sin omgivning samtidigt som de lär sig. Värdeskapande lärande handlar om att låta elever lära sig genom att försöka skapa något av värde för andra. Detta tillvägagångssätt har visat sig effektivt för att öka elevers engagemang och motivation, när de ser direkta resultat av sina insatser och kan koppla sitt lärande till verkliga situationer och arbetslivets krav.⁶ Tidigare forskning menar också att om eleven kan se ett samband mellan en skoluppgift och världen utanför skolan kommer dess inre motivation att påverkas i positiv riktning.⁷ Aktiviteterna kan även genomföras utifrån ett lärande för hållbar utveckling. Om vi vid samverkan mellan skola och arbetsliv adderar fokus på exempelvis globala mål som klimatneutralitet och lika livschanser ökar undervisningens relevans och meningsfullhet.

3. Huvudmannens ansvar

Varje skola följer upp och analyserar sitt lokala arbete med studie- och yrkesvägledning och dokumenterar detta i skolans kvalitetsrapport. Som ett led i att följa upp arbetet finns målkriterier för att identifiera utvecklingsområden och stödbehov. Huvudmannen följer i sin tur upp arbetet i de verksamhetsdialoger som verksamhetschef har med skolans ledning där skolans kvalitetsrapport är ett av underlagen. Huvudmannen rapporterar till Barn- och utbildnings-nämnden (BUN)

”

*Förankring i styrkedjan
är en framgångsfaktor
för arbetet med
studie- och
yrkesvägledning*

⁴ Lundahl, L., Lovén, A., Holm, A.-S., Lindblad, M. & Rolfman, E., 2020. *Framtiden i sikte – skolans stöd för ungas karriärlärande*. Stockholm: Natur & Kultur.

⁵ Lovén, A. (Red.). (2015). *Karriärvägledning: En forskningsöversikt*. Studentlitteratur.

Skolverket. (2013). *Att välja för framtiden: skolans stöd genom vägledning och lärande*. Skolverket

⁶ Lackeus, M., 2019. *Den värdeskapande eleven*. Stockholm: Skolverket.

⁷ Wery, J., & Thomson, M. M. (2013). Motivational strategies to enhance effective learning in teaching struggling students. *Support for Learning*, 28(3), 103–108. <https://doi.org/10.1111/1467-9604.12027>

om de resultat och effekter som uppnåtts. BUN fattar beslut om ekonomisk tilldelning och mål för verksamheten.

Studie- och yrkesvägledning och modern arbetslivsorientering är ett av de områden som utbildningsdirektören pekat ut som ett prioriterat område i Verksamhetsplanen för Helsingborgs stads skolor.⁸ Det innebär att huvudmannen konkretiserat förväntningarna och gör en fördjupad uppföljning utöver den som sker i verksamhetsdialogerna. Uppföljningen kan se olika ut och kan fokusera på olika frågor men syftet är detsamma, att identifiera framgångsfaktorer, utvecklingsområden och stödbehov.⁹

Förvaltningen har ett centralt stöd för samverkan skola arbetsliv och studie- och yrkesvägledning. Stödet ges både strategiskt och operativt för att utveckla professionen studie- och yrkesvägledare och skolornas arbete. Arbetet sker tillsammans med andra förvaltningar, myndigheter och arbetslivet. Det centrala stödet har ett särskilt ansvar för de generella informationsinsatserna, Yrkesmässan, PRAO och SKAL. Det centrala stödet ansvarar också för ledning av arbetsgrupperna för kommunens studie- och yrkesvägledare.

4. Hela skolans uppdrag

För ett likvärdigt, systematiskt och målmedvetet arbete med studie- och yrkesvägledning och samverkan skola och arbetsliv finns framtaget stödmaterial till grundskolan. Stödmaterialiet utgörs av gemensamma målkriterier¹⁰, mall för skolans lokala SYV-plan och beskrivning av arbetssätt via skolornas SSA-team.¹¹ I materialet finns också SYV-pilen som beskriver och synliggör de likvärdiga aktiviteterna i karriärlärandeprocessen, för valkompetens, som ska finnas i skolans SYV-plan.

4.1 Målkriterier

Målkriterier är centrala kvalitetsaspekter inom läroplansområdet Skolan och omvärlden.¹² Dessa fungerar som riktlinjer för syfte och mål, vid planering, genomförande och uppföljning av aktiviteterna i skolans SYV-plan. De bidrar också till en gemensam förståelse och bedömning av hur väl aktiviteterna stärker elevernas valkompetens och ökar deras motivation för lärande.

⁸ MOA - Modern arbetslivsorientering är ett ramverk som kommer från Varbergs kommun

⁹ Lundahl, L., Lovén, A., Holm, A.-S., & Lindblad, M. (2020). *Framtiden i sikte: Skolans stöd för ungas karriärlärande*. Stockholm: Skolverket.

Olofsson, J., Lovén, A., & Deliér, E. (2017). *Styrning och organisation av den breda studie- och yrkesvägledningen: En bakgrund och tre fallstudier*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket. (2018). *Allmänna råd med kommentarer*. Stockholm: Skolverket.

Lisbeth Lundahl(red) (2010). *Att bana vägen mot framtiden: Karriärval och vägledning i individuellt och politiskt perspektiv*. Studentlitteratur AB.

¹⁰ Skolverket. (2018). *Allmänna råd med kommentarer*. Stockholm: Skolverket.

¹¹ Riksdagen. (2018). *Studie- och yrkesvägledning i grundskolan och gymnasieskolan – en uppföljning* (Rapport från riksdagen 2017/18). Stockholm: Riksdagstryckeriet.

¹² Skolverket. (2019). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011* (rev. uppl.). Stockholm: Skolverket.

Samtidigt ger målkriterierna varje skola autonomi i hur de ska uppnås. Nedan presenteras målkriterierna enligt indelningen insikt, utsikt och framsikt, med fokus på den kunskap och de erfarenheter eleverna ska ha när de lämnar grundskolan.¹³

Insikt (I) - självkännedom

Värderingar och attityder. Kunskap om vad som påverkar val- och karriärbeslut, hälsa och mående, styrkor och hur man kan hantera utmaningar. Eleven:

- har insikt om egna förutsättningar, sina starka sidor och sidor som kan utvecklas
- har förmågan att reflektera kring följderna/konsekvenserna av olika alternativ
- kan reflektera normkritiskt kring sig själv, val och valjande
- kan självständigt reflektera och ge uttryck för sina arbetslivserfarenheter

Utsikt (U)- arbetsliv och utbildning

Kunskap om yrken, utbildningsvägar och framtidsutsikter. Om varför man arbetar och vad det innebär att arbeta. Eleven:

- kan koppla undervisningen till kompetenser i arbetslivet
- har arbetsmarknadskunskap lokalt och globalt
- har upplevt varierande erfarenheter av yrkes- och arbetslivet
- har kunskap om och förståelse för nästa utbildningsform, gymnasieskolan
- har kunskap om olika (framtida) utbildningsnivåer/former i Sverige och i andra länder
- förstår och har kunskap om möjliga utbildningsvägar (utifrån sina förutsättningar)
- känner till olika utbildningsvägar och förutsättningar/krav för att bli antagen till en utbildning/ antagningskrav

Framsikt (F) - målsättning

Målbild. Hur nå målet? Studieteknik och handlingsplan. Hur hitta sin motivation? Eleven:

- har förmågan att reflektera kring följderna/konsekvenserna av olika alternativ

”

Valkompetens är en del av karriärlärandet som leder till att kunna inhämta, analysera och organisera kunskaper och erfarenheter och ta ställning till framtidsvalet. Insikt, utsikt och framsikt är Anders Lovéns förenkling av DOTS- modellen av Bill Law och Tony Watts.

¹³ Skolverket. (2020). Att välja för framtiden: Skolans stöd genom vägledning och lärande. Skolverket.

- utgår från sina förutsättningar och mål (drömmar) och har kunskap om hur man når dit
- kan ansöka till gymnasieskolans program
- är delaktig och trygg med sin framtidsplanering

4.2 SSA-team (samverkan skola och arbetsliv) grundskolan

För att nå målen med studie- och yrkesvägledningen är samarbete mellan skola och arbetsliv viktigt. Arbetet bör börja tidigt i grundskolan och ske systematiskt genom utbildningen. Genom en tydlig stödstruktur och ett organiserat samarbete mellan utsedda nyckelpersoner gynnas arbetet med samverkan skola och arbetsliv. SSA-teamet utgör denna stödstruktur och kan bestå av representanter från olika stadier, arbetslag eller ämneslag, med ansvar för studie- och yrkesvägledning och arbetslivsfrågor.¹⁴

SSA-teamet kan fungera som en motor för att driva och utveckla både intern och extern arbetslivssamverkan.¹⁵ När SSA-teamet planerar aktiviteterna stärks förutsättningar för en likvärdig, systematisk och hållbar studie- och yrkesvägledning som utgår från elevernas behov.

Rektor skapar förutsättningar som mötestider för planering, genomförande och uppföljning. Studie- och yrkesvägledaren kan exempelvis processleda och samordna arbetet i SSA-teamet. SSA-teamet skapar förutsättningar för ett kollegialt lärande som del av skolans kompetenshöjande insatser och omvärldsbevakning. SSA-teamet säkerställer att arbetet, utifrån skolans SYV-plan, genomförs och följs upp.

”

Arbetet med studie- och yrkesvägledning kan stärkas genom att rektor utser pedagoger med särskilt ansvar för studie- och yrkesvägledning eller arbetslivsfrågor.

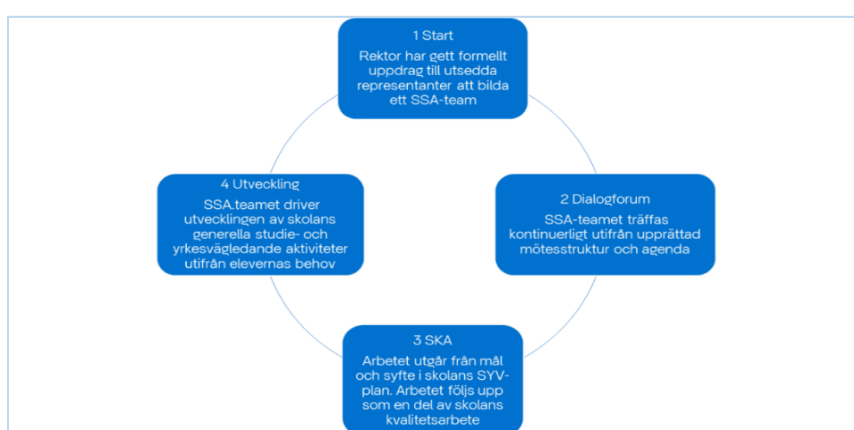

Bild: Matris över SSA-teamens uppstart och utvecklingscykel

¹⁴ Statens offentliga utredningar (SOU). (2019). *Framtidsval – karriärvägledning för individ och samhälle* (SOU 2019:4). Stockholm: Fritzes.

Lundahl, L., Lovén, A., Holm, A.-S., & Lindblad, M. (2020). *Framtiden i sikte: Skolans stöd för ungas karriärlärande*. Stockholm: Skolverket.

¹⁵ Lovén, A. (Red.). (2015). *Karriärvägledning: En forskningsöversikt*. Studentlitteratur AB.

4.3 Skolans plan för studie- och yrkesvägledning

I den nationella utredningen om studie- och yrkesvägledningen betonas att den lokala SYV-planen är en del av skolans strategi för att säkerställa att studie- och yrkesvägledningen genomförs på ett strukturerat och kontinuerligt sätt.¹⁶

När skolan tydliggör hur studie- och yrkesvägledningen integreras i undervisningen och är en del av utbildningen kan motivation och meningsfullhet stärkas och bidra till en ökad måluppfyllelse. SYV-planen fungerar som ett verktyg för att följa upp och säkerställa kvaliteten i aktiviteterna och synliggöra aktiviteter och läroprocesser som bidrar till elevernas valkompetens.

Rektor ansvarar för att SYV-planen upprättas och att studie- och yrkesvägledningen organiseras så eleverna får den vägledning de behöver. Rektor styr och leder arbetet, ger riktlinjer och skapar förutsättningar för SYV-arbetet på skolan. Studie- och yrkesvägledaren kan vara den person som tillsammans med skolans SSA-team driver arbetsprocessen och ansvarar för kartläggning, sammanställning och kvalitetssäkring av skolans plan.

I den lokala SYV-planen tydliggörs:

- Organisering och planering av studie- och yrkesvägledande aktiviteter
- ansvarsfördelning och kopplingen till verksamhetens systematiska kvalitetsarbete

”

En framgångsfaktor för arbetet med studie- och yrkesvägledningen är att det tydliggörs i ett gemensamt strategiskt dokument dvs en plan, som stärker systematik, sammanhang och delaktighet.

Tips!

Använd Skolverkets självskattningsverktyg vid uppdatering av SYV-planen
[Självskatta er studie- och yrkesvägledning - Skolverket](#)

SYV/Aktivitetsplan

Årskurs

Aktivitet

Ansvarig

Ämne

1

2

3

När

Utvärdering
uppföljning

Höstterminen

Vårterminen

Skolverket

Skolverket

Framtiden

Lärare?

Kock?

?

¹⁶ Statens offentliga utredningar (SOU). (2019). *Framtidsval – karriärvägledning för individ och samhälle* (SOU 2019:4). Stockholm: Norstedts Juridik

4.4 SYV-pilen

SYV-pilen beskriver hur samverkan mellan skolan och omvärlden, där elever och ungdomar möter arbetslivet, ska genomsyra undervisningen som en röd tråd genom hela grundskolan. SYV-pilen visualiserar ramverket och sammanför de olika delarna till en helhet. Genom att integrera undervisning, möten med omvärlden, generella informationsinsatser och individuell studie- och yrkesvägledning skapas förutsättningar för ett likvärdigt samarbete med omvärlden.¹⁷ Detta avsnitt beskriver innehållet i de olika delarna.

Bild av SYV-pilen

Undervisning

Undervisningen stärker kopplingen mellan skolan och arbetslivet genom att knyta ihop skolans ämnen med omvärlden och framtidskompetenser:

- Lektioner och information utifrån studie- och yrkesvägledarens årshjul inom områden som språkval, utbildningssystem, utbildningsvägar, gymnasieval och gymnasieansökan.
- Lektioner och information med förberedelse, genomförande och uppföljning av informationsinsatser som gymnasiemässor, skuggning, studiebesök samt aktiviteter som Yrkesmässan, Prao och SKAL.
- Värdegrundsarbete utifrån normkritiska perspektiv som integreras för att belysa olika valmöjligheter och uppmuntra till reflektion kring värderingar och normer kopplade till studie- och yrkesval.

¹⁷ MOA - Modern arbetslivsorientering är ett ramverk som kommer från Varbergs kommun

- Externa aktörer och lektionsmaterial kopplat till entreprenörskap och valkompetens som syftar till att ge eleverna en bredare förståelse för framtida karriärmöjligheter.

Samverkan skola och arbetsliv

Nedan presenteras samverkan skola och arbetslivsaktiviteter kategoriserade efter årskurser. Från förskoleklassen och genom hela utbildningstiden kan eleverna möta yrkesföreträdare och delta i erfarenhetsbaserade aktiviteter med externa aktörer, som exempelvis branschföreträdare, förvaltningar, bolag och företag.

Förskoleklass

- Leka yrken
- Skriva och rita om yrke

Årskurs 1–3

- Studiebesök på exempelvis Fredriksdal, Miljöverkstaden, NSR, Dunkers Kulturhus
- Arbeta med yrken i närområdet
- Yrkes- och arbetslivstema: exempelvis besök av vårdnadshavare eller yrkespersoner
- Samarbete med externa aktörer exempelvis Swedbank, Framtidsfrön eller Ung Företagsamhet

Årskurs 4–6

- Yrkes- och arbetslivstema: exempelvis besök av vårdnadshavare eller yrkespersoner
- Studiebesök exempelvis NSVA, Öresundskraft eller Brandorama
- Yrkesinformation
- SKAL-samarbete med företag
- Samarbete med externa aktörer exempelvis Swedbank, Framtidsfrön eller Ung Företagsamhet

Årskurs 7–9

- Digital WorkWalk
- Inför skollovspraktik för eleverna mellan 13-15 år - information om möjlighet att söka betald praktik
- Yrkesinformation
- Prao åk 8 och 9
- Inför sommarpraktik för elever mellan 16–20 år - information om möjlighet att söka betald praktik

- Yrkes- och arbetslivstema: exempelvis besök av vårdnadshavare eller yrkespersoner
- Yrkesmässan
- Samverkan externa aktörer exempelvis E-kampen, Mentor Inspo, Ung omsorg eller Smart matte

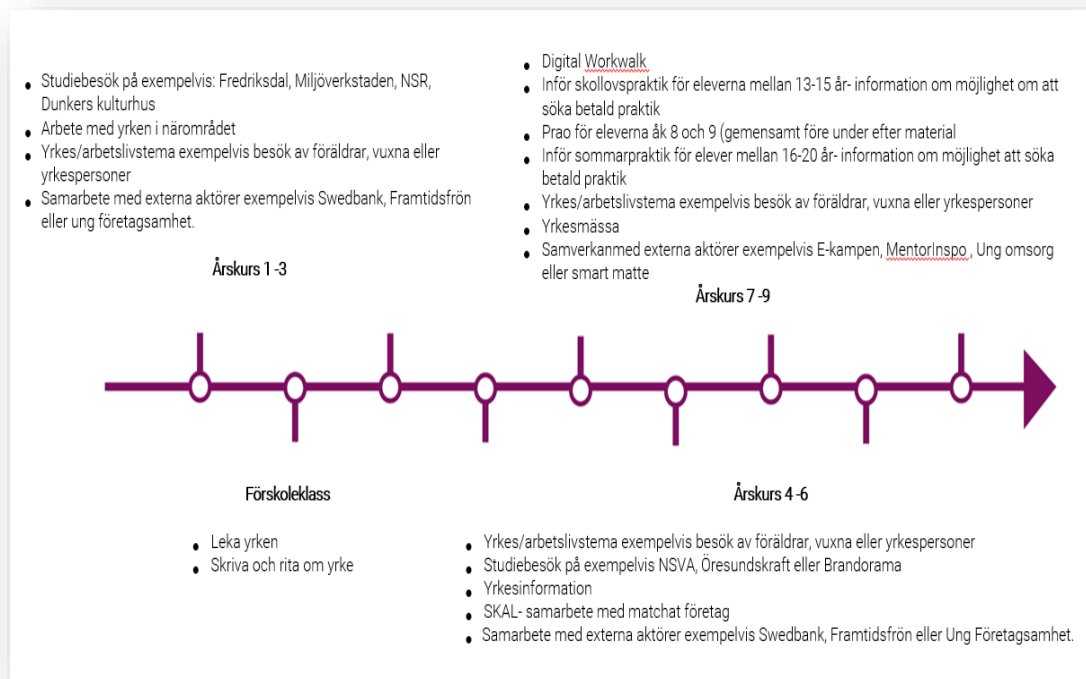

Bild på detaljerade aktiviteter i SYV-pilen

SKAL- samverkan mellan skola och arbetsliv

SKAL är en av aktiviteterna i SYV-pilen och innebär att varje elev i mellanstadiet ska träffa företag och yrkesrepresentanter i ett systematiskt och återkommande samarbete.¹⁸

Lärare och företagsrepresentanter tar tillsammans fram hållbara och värdeskapande aktiviteter som genomförs återkommande årligen.¹⁹ Eleverna möter företaget minst två gånger i den aktuella årskursen och aktiviteterna har ett tydligt yrkesfokus, är ämnesintegrerade och möter centralt innehåll i olika ämnen. Aktiviteterna planeras in att genomföras på tider under året som fungerar för både skola och företag.

Förvaltningens SSA-enhet bidrar till SKAL-samarbetet genom att kontakta, rekrytera och tilldela varje skola ett företag. Den centrala SSA-enheten följer och stödjer utvecklingsarbetet i SKAL- samarbetet.

¹⁸ SKAL- en aktivitet som kommer från Varbergs kommun

¹⁹ Lackéus, M., 2019. *Den värdeskapande eleven*. Stockholm: Skolverket.

PRAO

Praktisk arbetslivsorientering (Prao) syftar till att ge eleverna erfarenhet som ökar deras kunskap om arbetslivet. I Helsingborgs stads grundskolor har eleverna en veckas prao på våren i årskurs åtta och en veckas prao på hösten i årskurs nio. Skolorna fördelas mellan tre veckor med så jämt antal elever som möjligt per vecka.

Förvaltningens SSA-enhet stöttar i det kommunövergripande arbetet, som en länk mellan skola och arbetsgivare medan rektor ansvarar för den egna skolans inre organisering av prao. Kommunadministratör bjuder in skoladministratörer (Prao-gruppen) till gemensam träff ca två gånger per termin.

Lärande för hållbara framtidsval

Lärande för hållbar utveckling och lärande för valkompetens är två perspektiv att väva samman när skolan samarbetar med omgivande arbetsliv. Samverkan utifrån de båda perspektiven kan vara ett sätt att arbeta med flera av de utmaningar som de globala målen adresserar, såsom klimatneutralitet eller elevernas likvärdiga livschanser oavsett var de bor och i vilken skola de går. Att göra hållbara framtidsval kräver både kunskap och mod. Detta kan handla om val av utbildning eller yrke, men också om hur man väljer att leva sitt liv i förhållande till miljö- och klimatutmaningar samt social hållbarhet.

Eleverna kan exempelvis besöka och samarbeta med lokala företag, föreningsliv, högskolor och universitet eller delta i globala och internationella initiativ. Den här typen av samarbeten ger möjlighet att utveckla såväl handlingskraft som innovationsförmåga och en vilja att skrida till handling för att skapa någonting nytt, värdefullt och hållbart. Samarbetet kan också ge möjlighet till upplevelsebaserad och därmed fördjupad kunskap om både utbildningsvägar och yrkesinnehåll som värdefullt underlag för elevernas valkompetens (insikt, utsikt och framsikt) för hållbara framtidsval.

Generella informationsinsatser inför val, ansökan och övergång till gymnasieskolan

De gemensamt arrangerade informationsinsatserna som Gymnasiemässa, studiebesök och skuggning på gymnasieskolorna, syftar till att säkerställa att samtliga elever i Familjen Helsingborgs grundskolor får en samlad, allsidig och objektiv information inför gymnasievalet.

De utgör också ett stöd och komplement för avlämnande skolor att möta författningarnas krav att informera på ett sakligt, relevant, jämförbart, lättförståeligt och lättillgängligt sätt om gymnasieutbudet och samtliga utförare till områdets ungdomar.

Utgångspunkten är att de generella informationsinsatserna ska utgöra en gemensam miniminivå. Insatserna ska bygga på varandra så det blir en meningsfull helhet för eleverna.

Eftersom undervisningstid tas i anspråk för personal och elever inom både grundskola och gymnasieskola är det viktigt att insatsen träffar rätt i valprocessen där de gör mest nytta för att fylla sitt syfte.

Det är till exempel rimligt att först besöka skolans öppna hus och därefter om det behövs komplettera med en skuggning. Skuggning är på så sätt ett komplement till övriga insatser eller kan vara en nödvändig kompensatorisk insats för elever i behov av stöd.²⁰

5. Studie- och yrkesvägledares uppdrag

Detta avsnitt behandlar den gemensamma uppdragsbeskrivningen för studie- och yrkesvägledarfunktionen i Helsingborgs stads grundskolor. Eftersom den nationella styrningen av den studie- och yrkesvägledande funktionen är relativt svag lämnas tolkningsutrymme kring studie- och yrkesvägledarens uppdrag och resulterar i att arbetsuppgifterna varierar mellan olika skolor. Genom att införa en gemensam uppdragsbeskrivning skapas bättre förutsättningar för att eleverna ska få en likvärdig studie- och yrkesvägledning oavsett skola. Detta inkluderar även ett gemensamt årshjul som säkerställer likvärdiga aktiviteter med fokus på gymnasieval, ansökan till gymnasiet och övergången till andra skolformer.

Planen betonar även betydelsen av de arbetsgrupper och nätverk som studie- och yrkesvägledare ingår i, vilka främjar erfarenhetsutbyte, kollegialt lärande och samarbete mellan skolorna. Dessa samverkansformer, som lyfts fram som nyckelfaktorer i nationella rapporter, bidrar till att stärka vägledningens kvalitet och skapa en mer sammanhållen verksamhet.²¹

²⁰ Beslut fattat av förvaltningschefer för utbildning i Familien Helsingborg (2023).

²¹ Statens offentliga utredningar (SOU). (2019). *Framtidsval – karriärvägledning för individ och samhälle* (SOU 2019:4). Stockholm: Fritzes.

5.1 Uppdragsbeskrivning

En studie- och yrkesvägledare i grundskolan arbetar med elevers karriärlärande. Eleverna ska utveckla elevers val- och handlingskompetens så de kan göra hållbara framtidsval och känna sig trygga vid övergången till nästa skolform. Genom studie- och yrkesvägledningen skapas förutsättningar för nå målkriterierna för valkompetens.

Studie- och yrkesvägledarens uppdrag fullgörs genom att:

- vägleda individuellt och i grupp
- stödja i praktik- och antagningsprocesser (Samverka.nu, Skanegy och Dexter)
- samverka med externa aktörer med utgångspunkt i SYV-pilen
- samordna generella informationsinsatser (inför gymnasievalet)
- arbeta med förstärkt och kompensatorisk vägledning utifrån behov
- arbeta med strategiskt gymnasieval inför och vid övergångar
- hålla informationspass och lektioner för elever och vårdnadshavare

Studie- och yrkesvägledaren kan även:

- erbjuda motivationshöjande samtal
- följa upp och revidera skolans plan för studie- och yrkesvägledning tillsammans med rektor.
- leda skolans SSA-team med utgångspunkt i huvudmannens övergripande plan för studie- och yrkesvägledning och skolans SYV-plan.

I uppdraget ingår att kontinuerligt uppdatera sig genom skolbesök, studiebesök, nätverksträffar och arbetsmöten, relaterade till gymnasieskolans utbud och arbetsmarknaden samt ta del av aktuell forskning. Uppdraget genomförs via samarbete och nätverkande med lärare, mentorer, skolläda och externa aktörer, exempelvis representanter från arbetslivet, gymnasieskolor och gymnasieantagningen. I uppdraget ingår även kontakt med vårdnadshavare.

- Studie- och yrkesvägledaren samarbetar med elevhälsoteamet på skolan och tillför kompetens utifrån sitt område.
- Studie- och yrkesvägledaren deltar cirka en gång i månaden på arbetsgruppsmöten med kollegor från Helsingborg stads skolor.
- Studie- och yrkesvägledaren ingår i Familjen Helsingborgs professionsnätverk.

5.2 Inför och vid övergångar

Vid valsituationer syftar studie- och yrkesvägledningen till att vidga perspektiv, bredda elever och ungdomars handlingshorisont och göra dem trygga vid övergångar. Genom

en processinriktad vägledning läggs inte enbart fokus på brytpunkterna i deras karriärutveckling, utan på att kontinuerligt stärka och utveckla deras valkompetens.

Den individuella studie- och yrkesvägledningen ska genomföras på ett professionellt sätt samt vila på vetenskaplig grund. Vägledningsmodeller utgår från karriärteorier med anknytning till forskningsdisciplinerna psykologi, sociologi samt pedagogik. Forskning inom väglednings-området ger förklaringar till olika faktorer som kan ligga bakom människors val genom karriärteorierna. Karriärteorierna visar hur individens val påverkas av social bakgrund, den egna självbilden och vad man ser som möjligt.

Valen, som för individen är pragmatiska och rationella, grundas ofta på begränsad information. Föreställningar om vad som är möjligt för individen grundläggs redan i tidig ålder och påverkas i hög grad av social tillhörighet samt genus. Utifrån denna begränsade kunskap om arbetsliv, yrken och arbetsmarknad kompromissar individen fram sitt beslut i väljandeprocessen.²²

Tillsammans med aktiviteterna i SYV-pilen stärks förutsättningarna för att karriärlärandet ska utmana dessa föreställningar och utveckla elevernas val- och handlingskompetens.

5.3 Vägledningssamtal

Eleverna/ungdomarna ska få vägledningssamtal med behörig studie- och yrkesvägledare inför och vid övergångar. Vid de individuella vägledningssamtalen kan eleven/ungdomen reflektera och verbalisera sina erfarenheter och få stöd för sin fortsatta process.²³

Den individuella vägledningen bygger på de kunskaper och färdigheter som eleven/ungdomen har utvecklat inom den generella studie- och yrkesvägledningen med utgångspunkt i SYV-pilen. För att vidga perspektiv kan eleverna bli utmanade i sina föreställningar. De ges även möjligheten att utveckla sin förståelse för beslutsprocessen och sin förmåga att väga samman olika faktorer av betydelse för valet.

I studie- och yrkesvägledarens verktygslåda finns olika samtalsmetoder att välja utifrån elevernas behov av stöd.²⁴ De flesta elever i alla skolformer behöver någon form av stöd

”

Utbildningsutskottet konstaterar att den individuella vägledningen som studie- och yrkesvägledaren ansvarar för är mycket betydelsefull för att eleverna ska få det stöd de behöver.

²² Lovén, A. (Red.). (2015). *Karriärvägledning: En forskningsöversikt*. Studentlitteratur

Skolverket. (2013). *Att välja för framtiden: skolans stöd genom vägledning och lärande*. Skolverket

²³ Riksdagen. (2018). *Studie- och yrkesvägledning i grundskolan och gymnasieskolan – en uppföljning* (Rapport från riksdagen 2017/18). Stockholm: Riksdagstryckeriet.

Skolverket. (2018). *Allmänna råd med kommentarer*. Stockholm: Skolverket.

²⁴ Miller, W. R., & Rollnick, S. (2013). *Motiverande samtal: Att hjälpa människor till förändring*. Stockholm: Natur & Kultur.

De Jong, P., & Berg, I. K. (2013). *Lösningsbyggande samtal*. Stockholm: Natur & Kultur.

Egan, G. (2014). *The skilled helper: A problem-management and opportunity-development approach to helping* (10th ed.). Cengage Learning.

Højdal, L. (2019). *Karriärvägledning Teman och metoder*. Saxo Publish.

inför val av utbildning exempelvis stöd i att identifiera sina intressen, orientera sig i förhållande till de möjligheter som finns, stärka sin självbild, få stöd i att fatta beslut och planera framåt.²⁵

5.4 Årshjul

Ett gemensamt årshjul synliggör, tydliggör och stödjer studie- och yrkesvägledarens likvärdiga och gemensamma kärnuppgifter kopplat till övergången till gymnasieskolan med fokus på vägledning, strategiskt gymnasieval, gymnasieansökan, antagning och övergång. Innehållet är detsamma oavsett skolor men när och hur aktiviteterna genomförs varierar mellan skolorna och utifrån elevernas behov.

Årshjul studie- och yrkesvägledare grundskola med fokus på utbildningsinformation, gymnasieansökan, gymnasieantagning och övergång

²⁵ Utbildningsdepartementet. (2016). *Saknad! Uppmärksamma elevers frånvaro och agera: Betänkande av Att vända frånvaro till närvaro – en utredning om problematisk elevfrånvaro* (SOU 2016:94). Stockholm: Fritzes.

5.5 Studie- och yrkesvägledning och motivation

Alla skolor ska ha en studie- och yrkesvägledning och en modern arbetslivsorientering som ökar motivationen för lärande och ger eleverna kompetens att göra hållbara framtidsval. Ett särskilt fokus bör riktas mot elever som inte når målen i alla ämnen eller riskerar att bli obehörig till nationellt gymnasieprogram.

För elever i behov av förstärkt/kompensatorisk vägledning och motivationshöjande insatser kan studie- och yrkesvägledaren vara en del av både det förebyggande och åtgärdande arbetet. Behov av individuell vägledning och motivationshöjande samtal sker främst via samarbete i elevhälsoteamet eller i dialog mellan mentor, vårdnadshavare och studie- och yrkesvägledare.

Studie- och yrkesvägledarna ingår på vissa skolor som en del av elevhälsoteamet som träffas kontinuerligt utifrån både förebyggande och stödjande arbete.

5.6 Arbetsgrupper och nätverk

Kontinuerliga arbetsmöten samordnas centralt för grund- och gymnasieskolans studie- och yrkesvägledare. Arbetsmötena möjliggör kollegialt lärande och delande av kunskap, metoder och erfarenheter gällande drifts- och utvecklingsfrågor inom och mellan verksamheterna. Det finns en gemensam digital arbets- och kommunikationsplattform. Här publiceras exempelvis mötesagendor att ta del av och förbereda sig på inför arbetsmöten. På intranätet finns SYV/SSA-sidan där exempelvis nyhetsbrev till SSA-arbetet, skolornas SYV-planer, material, tips och länkar, publiceras. Central SSA-enhet samordnar arbetsmöten och uppdaterar intranätet.

Inom Familjen Helsingborg finns ett delregionalt professionsnätverk, riktat till studie- och yrkesvägledare, inom både utbildning och arbetsmarknad. SYV-nätverket träffas ca en gång per termin för erfarenhetsutbyte och gemensam kompetensutveckling. Uppdraget till nätverket är beslutat av förvaltningscheferna i samtliga 11 kommuner. Den centrala SSA-enheten samordnar nätverket.

6. Avslutning

Denna övergripande plan uppdateras årligen inom ramen för verksamhetsuppdraget SYV/SSA. Stödmaterial finns att ladda ner på Skol- och fritidsförvaltningens intranät.